Doktor Andrzej Nieuważny (1960–2015). Wspomnienie

Aneta Niewęgłowska
Instytut Historii i Archiwistyki
UMK Toruń

Dnia 5 czerwca 2015 r. zmarł nagle polski historyk dr Andrzej Nieuważny. Postać niezwykle barwna, pełna dobrej energii, zarażająca swoim optymizmem. Niestrudzony badacz stosunków polsko-francuskich w XIX w., ze szczególnym uwzględnieniem epoki napoleońskiej i historii wojskowości Księstwa Warszawskiego. Historia od zawsze była jego pasją, której mógł oddawać się w pełni już podczas studiów historycznych na Uniwersytecie Warszawskim. W 1985 r. obronił, napisaną pod kierunkiem prof. Andrzeja Zahorskiego, pracę magisterską pt. *Księstwo Warszawskie pod okupacją rosyjską 1813–1815.* Z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu związany był od 1986 r. Początkowo pracował w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. W 1993 r. odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej Andrzeja Nieuważnego. Pracę *Kampania 1813 r. na północnym zachodzie Księstwa Warszawskiego i obrona Torunia (w świetle materiałów moskiewskich)* napisał pod opieką prof. Sławomira Kalembki. W latach 1993–1997, przebywając na urlopie bezpłatnym, pracował jako lektor języka polskiego na uniwersytecie w Nancy. W tym czasie został przeniesiony do Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii i Archiwistyki. W Zakładzie Historii XIX w. rozpoczął pracę po powrocie z Nancy. Był wieloletnim koordynatorem programu „Socrates". Odegrał również dużą rolę w powstaniu, jak i też działalności Ośrodka Studiów Epoki Napoleońskiej utworzonego w 2000 r. przy Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku.

Bardzo często podróżował do Francji, Rosji czy Anglii, gdzie archiwa nie miały przed nim żadnych tajemnic. Pozostawał w stałych kontaktach z francuskimi uniwersytetami, takimi jak Université de Paris I, czy uniwersytetami w Bordeaux, Rouen, Nancy. Był też członkiem Centre d'Etudes du Monde Russe, Soviétique et Post-Soviétique przy Ecole Hautes Etudes en Science Sociales w Paryżu. Jego zaangażowanie i profesjonalizm w szerzeniu kultury francuskiej zostały docenione. W 2009 r. uhonorowano go Orderem Palm Akademickich (Ordre des Palmes académiques) – jednym z najwyższych, jak i najstarszych odznaczeń cywilnych we Francji, ustanowionym w 1808 r. przez Napoleona I. Palmy Akademickie przyznawane są obcokrajowcom oraz Francuzom mieszkającym za granicą, jako wyraz uznania za ich osiągnięcia w propagowaniu kultury francuskiej.

Wyniki poszukiwań archiwalnych dr. Andrzeja Nieuważnego miały swoje odzwierciedlenie w licznych publikacjach, które ukazywały się nie tylko w Polsce, ale i za granicą. W 1998 r., w numerze 177 „Przeglądu Instytutu Napoleona" („Revue de l'Institut Napoléon"), opublikowano jeden z pierwszych artykułów Andrzeja Nieuważnego w języku francuskim, poświęcony kresom Księstwa Warszawskiego. Regularnie współpracował z francuskim „Revue Historique des Armées" („Przegląd Historyczny Armii") czy z „Magazine Napoléon Ier" („Magazyn Napoleona I"). W 2004 r. na francuskim rynku wydawniczym ukazała się, napisana we współpracy z Christophem Laforestem, książka pt. *De tout temps amis* (*Przyjaciele przez wszystkie te lata*) traktująca o stosunkach polsko-francuskich w ciągu ostatnich pięciu wieków. Andrzej Nieuważny był również współautorem wydanej w 2012 r. publikacji *L'hôtel de Monaco. La résidence de l'ambassadeur de Pologne en France* (*Hotel Monaco. Rezydencja ambasadora Polski we Francji*). Spośród polskich, ważniejszych publikacji należy wymienić: *Kampania 1813 r. na północnym zachodzie Księstwa Warszawskiego: napoleońska twierdza Toruń i jej obrona, My z Napoleonem* (za którą w 2002 r. otrzymał nagrodę przyznawaną przez Fundację Napoleona dla książek zagranicznych) oraz *Czasy napoleońskie*. W najbliższym czasie ukażą się dwie kolejne książki dr. Andrzeja Nieuważnego: *Gdańsk w ogniu. Napoleońska twierdza Gdańsk 1807–1814* oraz *Zapomniana wojna. Front wschodni I wojny światowej 1914–1918.*

Dr Andrzej Nieuważny był bez wątpienia niestrudzonym popularyzatorem historii. Przez wiele lat zasiadał w radzie programowej Toruńskiego Festiwalu Nauki i Sztuki. Był jednym z największych w Polsce animatorów rekonstrukcji historycznych, przede wszystkim z okresu wojen napoleońskich. To dzięki jego zaangażowaniu 22 kwietnia 2006 r. odbył się pamiętny przemarsz wojsk napoleońskich przez toruńską Starówkę. Często gościł w Gdańsku, Tczewie czy Będominie, biorąc udział w licznych różnego rodzaju spotkaniach, prowadząc wykłady czy organizując inscenizacje historyczne. Wspaniale opowiadał, przez co potrafił zarazić słuchaczy swoją pasją. Był cenionym dydaktykiem, miał duże poczucie humoru.

Przez wiele lat współpracował z czasopismami: „Mówią Wieki", „Inne Oblicza Historii" czy z „Rzeczpospolitą". Regularnie pisywał felietony poświęcone aktualnym wydarzeniom, a także artykuły naukowe dotyczące wydarzeń związanych z pierwszą czy drugą wojną światową.

Wielką pasją dr. Andrzeja Nieuważnego było kolekcjonowanie nie tylko książek, ale również zdjęć, pocztówek i monet z poprzednich epok. Wystarczyło wejść do jego gabinetu, by zobaczyć jak ogromna była to pasja. Obok publikacji w języku polskim można było tam znaleźć prace w języku francuskim, rosyjskim, angielskim czy niemieckim.

Odszedł wybitny znawca epoki napoleońskiej, erudyta, niestrudzony popularyzator wiedzy, a przede wszystkim dobry człowiek.